

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Ilirska ulica št. 22, prvo nadstropje.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so pošt. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Sreča, da so potrebne.

Sloveč nemški pisatelj je povedal svoje mnenje o strokovnih organizacijah ter rekel med drugim, da so strokovne organizacije dočakale srečni trenutek, ko so postale potrebne. To najodločneje priznanje je izrekel mož glede na to, ker so strokovne organizacije tako glede podpornega delovanja kakor tudi glede vzgoje solidarnega mišljenja in ravnanja storile jako mnogo. V resnici je to priznanje laiskavo za organizacije, zlasti ker so jih njihovih nasprotniki, čim so dosegle nekaj več moči, desetletja na vse načine ovirali in zatirali. In če ima hvala tudi svoj izvor v sedanjih vojnih razmerah, zaradi tega priznanje ni nič manjše, zakaj če se izražajo razredni nasprotniki o organizacijah pohvalno, potem store to, ker takega priznanja ne morejo več odrekati.

Žal, da delavstvo samo premalokrat razmišlja o veliki važnosti svojih organizacij; če bi delavci storili to, potem bi morali agitirati z vso vnemo za organizacije, in sicer tem bolj vnemo, čim bolj so prepričani o potrebi združitve v svrhu medsebojnega podpiranja. In sedaj nam to pove razredni nasprotnik, a hvala ni samo zaslužena, marveč tudi opravičena. Kar so se morali naši nasprotniki šele učiti — ter se še nikakor niso vsi naučili, to je organizacija učila delavce. Vojna naj vse združi; vojaška dolžnost je pozvala vse brez razlike. Predpogoji so solidarnost; toda le delavske organizacije so leta in leta učile solidarnost in jo gojile. V tem krutem času jih je doletela sreča, da so dokazale tudi najbolj zagrizenim nasprotnikom, kako silno so potrebne, ne samo za delavstvo, marveč za vso družbo sploh. Kakšen vpliv bo imelo to priznanje v bodočnosti, zlasti glede pravnega obstoja strokovnih organizacij in stališča oblasti napram njim, še danes ne vemo. Dovolj, vzajemno delo naših strokovnih organizacij priznavajo in ga hvalijo; mi pa bomo to priznanje porabili za našo agitacijo.

Drugi vzrok, da hvalijo strokovne organizacije, so podpore. Podpora se izplačuje že pri nas mnogo, toda v Nemčiji, ki je bolj industrijska država nego Avstrija, izplačujejo strokovne organizacije milijone za podpore! Usoda nešteti milijonov proletaskih rodov in bi bila v teh devetih mesecih vojne brez te podpore mnogo hujša. Izročeni bi bili ubožni preskbi, in če bi bili zašli na to pot, bi težko našli zopet med ponosne, samozavestne razredne borilce. Tako so strokovne organizacije svojim narodom rešile mnogo družabnikov, mnogo pravstvenosti, ki je neprecenljive vrednosti. Kako veliki uspehi so to!

Veselim se, da se izreka našim strokovnim organizacijam primerna pohvala. »Dočakale so srečo, da so potrebne«, proletarjem potrebne, njim v prid. Meščanski opazovalci morda ne vedo, kaj bi bilo z delavci, z njihovimi svojci, če ne bi imeli v svojih strokovnih organizacijah zanesljive opore. In značilno je, da se enako vprašanje, le nekoliko določneje, tudi usi-

ljuje proletarskim bojevnikom. Toda kako presenetljivo in nerazumljivo se pa zdi človeku, ko opazja, da delavci, ki so ostali doma, kar ne marajo razmišljati o teh stvarih, in zdi se kakor bi ne bili prav nič prepričani, kako potrebna je zanje strokovna organizacija. Vsemu temu je najbrže vzrok površna presoja resnih sedanjih razmer. Posebno zaradi tega je pa tem bolj naša dolžnost, ki smo ostali še zvesti organizaciji, da poučujemo drugo delavstvo. Strokovne organizacije niso ustanove, ki bi jim bila naloga dajati samo podpore in vzgajati. Če bi to trdili, bi sami sebi lagali. Mnogo delavcev je, ki menijo, da zanje organizacija ni več potrebna, čim so prejeli vso podporo, kakor bi bili gotovi, da ne bodo več potrebovali podpor. To pa je huda zmeta, ki se utegne bridko maščevati. Kdo med nami more vedeti, kakšni časi nas čakajo? Kdo ve, kako se bo razvijala industrija prav pri nas? O tem razpravljati z onimi, ki so zapustili naše organizacije ali pa se jih ogibljejo, je sedaj naša najvažnejša naloga. To nalogo morejo izvršiti posamezni sodelavci, v obratih, kjer je to mogoče, v stanovanjih in drugod.

Zgoditi se mora. Če so strokovne organizacije sedaj v vojnem času dočakale »srečo, da so postale potrebne«, tedaj bodo delavci pozneje še bolj spoznali, kako potrebne so organizacije, njih ponos. Kapitalizem bo storil svojo nalogo. V tem nas potrjuje dejstvo, na katero opozarjamo že sedaj delavstvo. Avstrijske banke so imele nedavno občni zbor ter določile dividende. Ni se jim godilo slabo, čeprav smo imeli vojno in industrijsko krizo. Iz poročil na občnem zboru razvidimo, kakšen vpliv imajo banke na posamezne industrije, ali ga imajo več ali manj. Bančni kapital dela vse bolj racionalno kakor morejo delati posamezni obrati, ki hočejo vsak zase živeti in zaslužiti in mora poravnati sam tudi režijske stroške, zaradi česar ima razmeroma večje izdatke. Banka — tukaj mislimo v prvi vrsti Dunajsko bančno društvo, katerega letošnje poročilo je zlasti zanimivo — ustvari vse to bolj enostavno s tem, da združi posamezne obrate in tako odpravi medsebojno konkurenco. Poročila nam povedo, da je postala banka gospodarica v posameznih deželah nad posameznimi industrijami. Ali torej ni naravno, da se vprašamo, kakšne posledice bo imel ta napredek?

Že zadnjič smo omenjali v članku Demokratizacija delnice, da ima kapital tendenco centralizacije, ker se je sedanje stanje izkazalo kot nestalno in nima pri kapitalistih pravega zaupanja, zato delujejo na eni strani banke, na drugi strani pa manjši kapitalisti, da si pribore čimveč vpliva na poslovanje in izkoriščanje industrije. Vse to je seveda naravno in v njih interesu.

Delavstvo se nahaja torej pred povsem novim razvojem, ki bo silno vplival na delavske razmere. Organizacije postajajo le še bolj potrebne, in glavno vprašanje sedaj je: ali bo organizacija sploh mogla obstajati, če se ne zbude delavci iz svoje malomarnosti? Ni zadosti, če smo

prepričani, da je organizacija potrebna, marveč jo moramo tudi omogočiti. Vojne bilance bank in njih načrti nas pač dosti jasno opozarjajo na našo bodočnost in na naše naloge.

Opomin sovražnikom delavstva.

Znani krščanski vzgojevalec profesor Förster, ki je vedno — zaman — priporočal gospodujočim slojem spoštovanje do delavstva, je imel nedavno na nekem shodu meščanske mladine in številnega učiteljstva predavanje v Frankfurtu na Menu, o katerem poroča »Frankfurter Volksstimme« naslednje:

»Dr. Förster je podal najprej splošen pregled o duševnih vplivih vojne na mladino, da je potem dokazoval, kako naj se ti vplivi na mladino porabijo za doseg dobre vzgoje. Lepi zgledi padlih na polju časti, morajo vplivati v tem zmislu, da si tudi mladina pridobi več zavesti svoje časti. Kot opora matere, kot reditelj bratov in sester, kot namestnik očeta mora dozoriti mladina do moža in žene. Mnogi veliki otroci naj spoznavajo sedaj izredno resno doba ter naj postanejo npravstvenejši. Sinovi in bratje, ki prelivajo kri na bojišču, imajo pravico do tega, da umrjo v zavesti, da njih smrt ne pomaga polniti novih denarnih vreč, marveč zbuditi duševno plemenitost. Vsi se moramo zavzeti za socialen mir med razredi. Deluj zlasti vsakdo za slovo z delavstvom, ki ohranja našo industrijo. Popravimo vso krivico, ki smo jo delali delavstvu v minulosti. Večkrat sem si mislil, ko sem videl naše delavce, da dajo tja vse svoje imetje — svoje življenje: zaslužili tega nismo, toda zaslužiti še hočemo. Vam, vam tisočm mladine kličem: Bodite tovariški z delavsko mladino, ostanite nje prijatelji za vse življenje! Spominjajte se svojih očetov, ki se sedaj skupno z njimi bojujejo na bojišču! Če bi se utegnili pripetiti, da bi kdo zopet hotel prigovarjati mladini, da naj ne smatra socialnodemokratske mladine za primerno družbo, da naj jo odganja od sebe, tedaj se uprite! Uprite se z dušo in telesom! Zakaj tudi vsi ti so naši tovariši sedaj in vedno! Ogibajte se vsake družbe, vsakega društva, vsake skupnosti, v kateri prezirajo socialnega demokrata in njegovega sina. Z njimi ne smemo ravnati več kot z ljudmi druge vrste.

Vi, ki boste nekoč imeli vodilne službe, spoštujte delavce, njih voditelje in uradnike; zakaj njih srčnost, njih moč, njih odločnost nam pomaga sedaj do zmage! Ne branite jim govoriti, četudi govore osorno, tudi če stavkajo! Dajte jim pravico soodločevanja, zakaj zaslužili so naše spoštovanje. Spoštujte njih goreče prepričanje, njih ofenzivo, ki se sedaj tako izbornostno izkazuje! Brezdomovinec je danes in vedno samo le še tisti, ki neguje razredni patriotizem. Privadimo se na rdečo barvo njih znaka, kakor imajo tudi naše zastave poleg črne in bele rdečo barvo! (Odobranje!)

Bojevat se hočemo odslej proti kričarjem, proti splošnemu sovraštvu do celih narodov. Čuvajmo se pred ošabnostjo zaradi zmag, opustimo bahaško samozavest, kakor da bi bili samo mi Nemci vstvarili na svetu kaj dobrega in svetega in prav nič ne prejeli od njega! Zavzeti se pa hočemo vsi za skupno socialno delo, za skupno kulturno delo vseh narodov po vojni ter za razmere, ki onemogočijo pozneje vsako vojno. Naša duša mora že sedaj stremeti po spravi, ne po sovraštvu. Po tej poti utegnemo kdaj priti do tam, kjer popolnoma preneha junaštvo moritve, a pride na njega mesto junaštvo ljubezni. Neomejena strast sovraštva, kakršno imajo nekateri napram inozemstvu, je v nasprotju z nalogo našega naroda; narode zopet združiti. Mladina že mora izvršiti to zopetno združitev. Zahvaliti moramo neizmerno mnogo inozemlju za našo kulturo, tudi Angležem; zlasti glede delavskega vprašanja nam je bila Anglija predpoda. Žene niso povsod storile dovolj, da bi bile zabranile vojno. Še bolj bi morale ljubiti in nič sovražiti — poslanica morjenja pa bodj mladini; nazaj v življenje — toda — s sveto resnobo! (Viharno odobravanje.).

Ostre so bile besede, ki jih je povedal Förster gospodom: »Zaslužili nismo tega!« Försterjevih nad mi nimamo. Uverjeni smo, da bo delavstvo vobče in delavska mladina posebej dosegla svoj smoter le iz lastne moči in v boju proti drugim razredom — po vojni prav tako kakor pred vojno. Brez boja namreč ni življenja in gospodarski življenjski boj je sedaj tak. Vsekakor so pa izvajanja Försterjeva dokaj značilna.

K problemu Avstro-ogrsko monarhije.

Naša dualistiška država ni razdeljena zgolj politično na dve polovici, na Avstrijo in Ogrsko, temveč ima tudi v gospodarskem življenju dve lici. Različni gospodarski razvoj obeh državnih polovic rodi tudi različne posledice v gospodarski politiki skupne monarhije in čisto naravno je, na le-ta nikoli ne more zadovoljiti celokupnim gospodarskim interesom. Avstrija živi danes v izključno agrarni politiki, ki pa je ne more docela zadovoljevati, ker je avstrijska državna polovica že zelo industrializirana in jo sedanjí agrarni politiki prijazni colninski sistem v njenem industrialnem razvoju zelo ovira. To naše notranje gospodarsko nasprotje je zahteva ogrske državne polovice, ki je pretežno agrarna dežela in na katere interese se mora Avstrija v svojo lastno škodo ozirati.

Poleg poljedelske produkcije imamo v Avstriji danes že razvito industrijsko produkcijo. Industrija se je v Avstriji zadnje desetletje silno razvila. Ljudstvo, ki izdeluje te industrijske proizvode in od njih živi, ima čisto druge življenjske interese, kot pa ljudstvo, ki živi od produktov zemlje, poljedelstva. Pa če tudi je bil razvoj industrializma v Avstriji v zadnjem desetletju naravnost mogočen, se državna gospodarska politika na to ni zadostno ozirala. Vedno smo imeli ozire na ogrsko državno polovico monarhije, ki je dežela agrarnih pridelkov in ima torej čisto druge gospodarske interese in cilje kot pa Avstrija. Tudi Ogrska ima danes že mnogo industrije; ampak ta industrija gospodarsko še daleč zaostaja za poljedelsko produkcijo ogrske države. Interesom te ogrske poljedelske produkcije se je morala ukloniti celokupna monarhija in tisti trenotek, ko so postali ogrski latifundisti gospodarji in diktatorji državne gospodarske politike avstro-ogrsko monar-

hije, so postali ogrski baroni in grofje tudi politični poveljniki v monarhiji. In tako imamo danes opraviti z ogrsko plemenitaško vlado, od katere je zavisen politički in gospodarski razvoj Avstrije. Zakaj političko in gospodarsko so danes Ogrri pravi gospodarji monarhije, ki jim avstrijsko ljudstvo plačuje trd davek.

Gospodarski razvoj Avstrije je hitrejši od razvoja ogrske državne polovice. Avstrija skoro postane industrijska država, medtem ko bo Ogrska še dolgo dolgo izrazito poljedelska dežela. V Avstriji se ljudstvo vedno bolj seli v mesta, ker najde tam boljše pridobitne in življenjske pogoje kot na deželi v poljedelski produkciji. Razvoj bega z dežele v mesta in industrijske kraje je razviden iz naslednje statistike.

Od 100 oseb skupnega prebivalstva pade na kraje, ki štejejo 2000 prebivalcev:

Leta 1846	19.0
» 1880	38.4
» 1846	19.0

Na Ogrskem pa pade od 100 oseb celokupnega prebivalstva na mestno prebivalstvo:

Leta 1869	12.8
» 1910	18.9

Iz teh števil je posneti, da se v Avstriji množi prebivalstvo vedno bolj v mestih in industrijskih krajih, kar dokazuje, da se prebivalstvo bolj in bolj peča z industrijsko in obrtno produkcijo, med tem, ko je ta razvoj na Ogrskem še v početkih.

Ako preiščemo, s čim se peča in od česa živi prebivalstvo Avstro-Ogrske monarhije se nam pokaže ta-le slika.

Od 1000 pridobivajočih jih je bilo

Leta	Leta
v Avstriji	1869 1900
Poljedelcev	672 582
V industriji	197 222 t. j. 11% pov.
V trg. in obratu	51 73 t. j. 30% pov.
Leta	Leta
na Ogrskem	1890 1900
Poljedelcev	699 686
V industriji	122 134 t. j. 9% pov.
V trg. in obratu	33 41 t. j. 19½% pov.

Razvoj industrije je torej v Avstriji očividni in so se te številke do danes brez dvoma zopet pomaknile naprej, medtem ko kažejo številke za Ogrsko v desetletju od 1890—1900 večjo stabilnost.

Poljedelska produkcija na Ogrskem nam kvantitativno daleč prednjači, vsled česar je potreba, da Ogrska svoje poljedelske proizvode izvažata in sicer izvažata v Avstrijo za kolikor mogoče visoke cene. Da to doseže, mora Avstrija za uvoz poljedelskih produktov iz inozemstva zapirati svoje državne meje z neprimerno visokimi carinami, tako, da smo izročeni pri nakupu poljedelskih produktov kolikor le mogoče na milost in nemilost Ogrski, odnosno njenim plemenitaškim latifundistom.

Žita se je pridelalo v Avstriji

leta 1878 za	K 994,000.000
leta 1912	K 1.918,000.000
Na Ogrskem pa	
leta 1878	K 1.408,000.000
leta 1912	K 3,055,000.000

Nasprotno pa imamo v Avstriji znamenovati velik napredek v številu industrijskih obratov. Statistika avstrijskih obratov, ki so vezana na zavarovanje zoper nezgode, kaže sledeči napredek 1890 je bilo 131.326 obr. z 1,231.818 oseb. 1911 je bilo 615.042 obr. s 4,020.756 oseb. ki se jim je izplač. na mezdah 2.193,811.000 kron.

Tovarniških obratov je bilo v Avstriji:

leta 1901	11.811
leta 1911 pa že	16.181

V industrijski stroki so se na Ogrskem najbolj razvili parni mlinci kot po-

sledica velike produkcije žita. Pri nas kupujemo n. pr. moko izključno od ogrsko-židovskih mlinov.

Bilo jih je na Ogrskem

leta 1863	147
leta 1873	492
leta 1906	1908

Kar se tiče industrijske produkcije, kaže statistika iz leta 1912 zelo podučno sliko. Pridelalo se je železne rude:

v Avstriji	29,300.000 q
na Ogrskem	19,800.000 q

Črna premoga:

v Avstriji	1,580.000 vagonov à 10 ton
na Ogrskem	130.000 vagonov à 10 ton

Rjavega premoga:

v Avstriji	2,630.000 vagonov à 10 ton
na Ogrskem	828.000 vagonov à 10 ton

Sirovega železa:

v Avstriji	17,600.000 q
na Ogrskem	5,434.000 q

V produkciji železne rude, premoga in posebno železa, kateri produkti so za razvoj industrijskega življenja najvažnejši, daleč prednjačimo ogrski državni polovici in smo v primeri z Ogrsko prva industrijska država. Železo je v narodno-gospodarskem življenju relativ vsega gospodarstva v kapitalistiško razviti in zorganizovani državi. Nekoliko podrejen, a silno važen činitelj v gospodarskem življenju kapitalistiško proizvodne družbe je produkcija rudnikov in plavžev. Ako v tem pogledu primerjamo obe polovici naše dualistiške države, se nam šele pokaže resnično gospodarsko razmerje med Avstrijo in med Ogrsko. Vrednost vse rudniške in plavžarske produkcije je znašala (vštevši saline)

a) v Avstriji	
1864	K 115,000.000
1912	K 579,072.000
b) na Ogrskem	
1864	K 53,000.000
1911	K 160,000.000

Če je v kvantiteti te produkcije, ki je pravzaprav poleg železa korenina vsemu nadaljnemu industrijskemu razvoju taka razlika, ni razmerje v drugih strokah moderne industrije nič drugačno.

Poleg strojne produkcije v Avstriji, ki se je za leto 1912 ocenila na 900,000.000 kron, produkcije roman- in portland cementsa (l. 1911 — 14,260.000 q) in poleg produkcije sirovega olja v Galiciji (1909 — 20,767.000 q; 1912 — 11,870.000 q) imamo drugo produkcijo, ki se mora izvažati, n. pr. pivo. Piva se je skuhalo:

a) v Avstriji:	
1864	7,400.000 hl
1912	21,638.000 hl
b) na Ogrskem:	
1865	597.000 hl
1912	2,932.000 hl

Isto razmerje je v produkciji sladkorne pese, ki se obdeluje v sladkornih tovarnah. Na priliko:

Avstrija 1912/13	84,000.000 q
Ogrska 1912/13	41,000.000 q

Celo v tej produkciji, za katero ima Ogrska kot agrarna dežela vse pogoje, zaostaja za Avstrijo v industrializaciji za pol kota.

Iz navedene statistike je jasno razvidno, da stoji Avstrija na pragu postati industrijska država. Temu razvoju bi odgovarjala taka državna politika, ki bi ta razvoj pospeševala, v prvi vrsti varovala naše industrijske izdelke in jim zagotovila primeren odjemalski trg, zlasti na Balkanu, kjer te naše izdelke rabijo in kupujejo. Obenem bi morala državna politika skrbeti, da bi ljudje, ki žive od industrije, dobili svoje življenjske potrebščine za ceno, ki jo prinese konkurenca inozemskih poljedelskih producentov.

Ker pa je druga državna polovica, Ogrska, pretežno agrarna dežela, je inte-

resovana na tem, da varuje in dviga ceno svojim poljedelskim produktom brez ozira na našo avstrijsko industrijo. Na Ogrskem politiško vladajo veliki posestniki-agrarci, ki so zadnja leta dobili nepodcenljiv vpliv na vodstvo celokupne monarhije. Pod tem vplivom silno trpi gospodarsko in politiško življenje naše državne polovice, ki je zadnja leta ne zgolj vsled zunanjih politiških kriz, ampak glavno vsled odločujočega vpliva ogrskih agrarnih magnatov začela hirati. Naša trgovinska in zunanja politika ni več v skladu z resničnimi življenjskimi interesi avstrijske države, ker se interesi Avstrije in interesi Ogrske v gospodarskem življenju niti na znotraj in niti na zunanaj ne dajo spraviti v harmonično celoto. Edina rešitev je popolna gospodarska ločitev od Ogrske, ker le v ločitvi more Avstrija pričakovati leka za svoje bolehujoče gospodarsko življenje in večji razmah svojih gospodarskih sil.

Nekaj o pridelku žita.

Žito je najpotrebnejše živilo človeško. Vsekakor je mnogo odvisno od intenzivnega obdelovanja zemlje preživljanje prebivalstva. Naslednji podatki nam povedo, v kakšnem razmerju so si prebivalci in pridelek.

Na Angleškem pride na 1000 prebivalcev 34 ton pšenice in rži lastnega pridelka; na Nemškem pa pride na 1000 prebivalcev 246 ton (1 tona ima 1000 kg). To veliko premoč pri žitu si je pridobila Nemčija z intenzivnim obdelovanjem zemlje in porabe vseh iznajdb poljedelske tehnike ter znanosti.

Pred sto leti se je želo na Nemškem na hektar povprečno 9·2 meterskih centov pšenice ter 8·8 meterskih centov rži. Leta 1914 je znašala žetev na 1 hektar 21·6 meterskih centov pšenice in 18·5 meterskih centov rži. To je pri pšenici poviška produkcije za 134·78%, pri rži pa za 110·22%.

Na Avstrijskem se je želo pred 100 leti na hektar 9·2 met. centov pšenice in 9·1 met. centov rži. Leta 1913 je znašala pšenična žetev 13·4 met. centov, ržena pa 13·8 met. centov. Zvišanje produkcije znaša torej pri pšenici 45·65%, pri rži pa 51·64%.

Na Ogrskem se je pred 100 leti pridelalo na 1 hektar pšenice za 9·2 met. centov, rži pa za 8·79. Lansko leto pa se je pridelalo pšenice na 1 hektarju 12·7 met. centov, rži pa 11·6 met. centov. Tukaj znaša zvišanje produkcije pri pšenici 33·04%, pri rži pa 31·96%.

Ako pregledamo te številke, zvemo, da bi se na ogrski zemlji, ki je nemški enakovredna, lahko pridelalo štirikrat več pšenice in trikrat več rži.

Na Ogrskem se je želo leta 1913. 50·3 milijonov met. centov pšenice in 39 milijonov met. centov rži.

Avstrija producira pšenice 16,227.547 met. centov. Ogrska producira pšenice 50·3, rži pa 13·6 milijonov met. centov.

Torej je Avstrija v pšenični žetvi pasivna. Avstrija ima 29 milijonov prebivalcev, ki porabijo 27,550.000 met. centov pšenice; torej prideluje za 11,322.453 met. centov žita premalo. Ta primanjkljaj treba dobiti iz Ogrske, ki ima gotovo iste interese kakor Avstrija.

Ta pregled nam prav jasno pokaže, da je kmetijstvo pri nas pač še premalo moderno in intenzivno. Toda s tem ni nikakor rečeno, da je premalo »agrarne politike«. Intenzivneje poljedelstvo pospešuje pametna vzgoja, pospeševanje modernega kmetijstva in pa odprt trg.

Naročajte list „Delavec“.

Svetovna vojna.

Na južnem bojišču proti Srbiji ni novih važnejših dogodkov. Glavno delo opravljajo zrakoplovci, ki izvršujejo poizvedovalne polete ob meji in tudi v notranjost dežele.

Te dni je pač krožila po časopisju važnejša vest, ki pravi, da je obmejna črta dovolj utrjena ter da je pričakovati na jugu v kratkem večjih operacij.

Vse ljutejši boji se vrše že od 1. maja na severnem bojišču. Že zadnjič smo poročali o avstrijsko-nemški ofenzivi v zahodni Galiciji ter konstatirali, da sta tam zvezni armadi prodrli bojno črto Rusov in da preti Rusom nevarnost obkolenja. Ruske izgube v tej bitki iznašajo več nego 150.000 mož, od katerih je ujetih nad 100.000. Tudi drugi vojni plen je ogromen, med njim je okolo 70 topov in nad 200 strojnih pušk. Bojna črta na tem kraju je dolga več nego 200 kilometrov od Visle pa do Ušoškega prelaza.

Prodiranje se vrši od zahoda z vso naglico. Zvezne čete so prekoračile Dunajec, Visločo in tudi že Vislok, ki teče v reko San. Ob Visloku so tudi zasedle mesto Ržešov in Dinov, ki je oddaljen še 70 kilometrov od Przemysla. S karpatske strani so zasedle zavezniške čete Duklo in Ušok ter kraj Turko severoizhodno od Ušoka.

Avstrijsko-nemška ofenziva je bila v tem primeru silno skrbno pripravljena. Rusi sploh niso vedeli za namero nasprotnikov. Prvi napadi so Ruse popolnoma presenetili. Zvezni armadi sta imeli na bojišču nad 1500 topov od najmanjše do največje vrste.

Zvezni armadi sta zasedli velik del Galicije do reke Vislok. Zlasti je v zadregi ruska armada, ki je bila pri Lupku-Ušok na ogrskih tleh. Angleški listi priznavaajo, da je edina rešitev hitra umaknitev iz srednjih Karpatov.

Posledica tej odločni ofenzivi je tudi umikanje Rusov v izhodni Galiciji in zlasti na južnem Poljskem, kjer so zavezniške čete prekoračile reko Nido.

Boji se pa vrše neprestano še v jugoizhodni Galiciji. Na rusko armado pritiskajo torej od treh strani.

Pohod nemških čet v Kurlandijo se nadaljuje. Vendar pa se Rusi tam upirajo. V Rigo še čete niso mogle priti, ker je v njej večja obrambna posadka; tudi Libavo, ki so jo bili že zasedli, so morali zopet zapustiti.

Francozi začenjajo vedno z novimi ofenzivami. Vse pa kaže, kar Angleži sami pripoznavajo, da še niso zbrali dovolj velike vojske. V angl. poročilih namreč čitamo, da so Angleži obljubili dva milijona vojakov, toda so jih spravili na bojišče šele okolo 500.000. Nemci so se odločili za odločitev na Flanderskem oziroma v severozahodni Franciji. Zaraditega se vrše že dva tedna ljuti boji ob Iberskem kanalu okolo Yperna. Do Yperna imajo Nemci le še tri kilometre, je torej pred padcem.

Nemci bi radi prišli do Dinkirha in potem Caleja, ker bi s tem postali gospodarji Rokavovega kanala, ker bi imeli več oporišč za svoje blokadne operacije s podmorskimi čolni.

Boji se pa vrše tudi po ostali bojni črti na Francoskem.

Boji pred Dardanelami so nekoliko utihnili. Angleži in Francozi so izkrcali čete na dveh krajih na polotoku Galipoli. Prodirati pa ne morejo. Angleška poročila so prav malodušna. Poročajo nam-

reč, da dosedanje akcije niso imele primernega uspeha ter da bi se tam potrebovalo za uspešno akcijo kakih 300.000 mož, ali pa bo treba toliko časa počakati, da zavzame Rusija Bospor in Carigrad. Rusija je res poskušala izkrcati ob Čataldži svoje čete; te dni pa je prišla pred Bospor s svojo mornarico, a se je zopet umaknila pred napadi. Drugih važnih dogodkov ni bilo na turških bojiščih.

Nikdar pa še niso nevtralne države tako mešetarile kakor v tej vojni. Če zasledujemo potovanja raznih diplomatov, opazimo, da so skoro povsod za vse odprta vrata. Kar hlatajo po obljubah in prav mogoče je, da se vojni koncert razširi še na več drugih sedaj nevtralnih držav. Želimo seveda, da bi se to ne zgodilo.

Iz Grčije poročajo o neki zaroti zoper kralja, ki jo je baje vodil prejšnji ministrski predsednik Venizelos. To so prva poročila.

Domači pregled.

Drugo avstrijsko vojno posojilo. Drugo notranje avstrijsko vojno posojilo obeta biti še povoljnije nego prvo. Obrestuje se po 5½%. Pogoji so bili itak povsod že objavljeni.

Novi novci. Ker se je izkazalo, da ne zadostujejo v prometu se nahajajoči nikelnasti novci in da jih posebno v industrijskih okrajih zelo primanjkuje, je vlada sporazumno s kraljevsko ogrsko vlado sklenila, nakovati in izdati nove novce po 10 vinarjev in vsekakor tudi po 20 vinarjev iz novega srebra (zmes iz 50% bakra, 40% cinka in 10% niklja). Ti 10vinarski novci so se že začeli izdajati 10. maja t. l. Nakovali jih bodo pa le toliko, kolikor jih je neobhodno potrebno, največ pa za 20 milijonov kron. Novci bodo glede velikosti in teže popolnoma enaki nikelnastim novcem, le kovinasta barva in pa natisk na reverzni strani bosta drugačna.

Za vojno prodajalno v Ljubljani se je zglasilo 14.000 ljudi. Med njimi je 6000 taktih, ki imajo po 6 do 14 rodovinskih oseb, 3000 po 4 do 5 oseb, 2000 po 1 do 3 osebe. Zaloga blaga pa ni tako velika, da bi bilo mogoče ustreči vsem. Edino kruh utegnejo dobivati vsi priglašenci, če bo vlada dobavila zaproseno koruzo in pšenico.

Mestna vojna kuhinja. Aprovizačni odsek občinskega sveta ljubljanskega je v svoji seji sklenil otvoriti mestno vojno kuhinjo, v kateri bodo lahko dobivali raznovrstna jedila potrebni Ljubljanci. Aprovizačni odsek je tudi sklenil priporočiti občinskemu svetu takojšnjo ustanovitev posebnega odseka, ki naj se peča s socialnim vprašanjem brezposelnih in siromašnih ljudi ter z gmotno podporo istih.

Dopisnico iz brezovega luba, prav lepo izdelano, je poslal sodrug Lisičar Fr., rudar iz Trbovelj, z bojišča nekje na Poljskem sodrugu Sittarju v Trbovljah.

Cene ribam v Trstu so kakor znano izredno visoke, tako da si jih more kupiti samo »gornjih deset tisoč«. Kdo dela te visoke cene? »Piccolo« poroča od dobro informirane strani, da ribiči prodajajo, kadar nalove prilično mnogo sardel, lepe sardele veletržcem po 20 do 21 K 1000 komadov, časih tudi ceneje (po 17 do 18 K). Veletržci jih dajo prodajalcem po 54 kron 80 vin. tisoč, poslednji pa konsumentom po 3 K 20 vin. kilogram, ki obsega kakih 37 ribic. Sardela, ki jo je ribič prodal veletržcu za približno 2 vin., ta pa prodajalcu za približno 5 in pol vin., stane, ko jo dobi gospodinja, že 8¾ vin. Prepoved izvoza torej sama ne zadostuje; treba bo

določiti tudi pri ribah najvišje cene. Še boljše pa bi bilo, če bi vlada podpirala ribiče in konsumente s tem, da jih reši prekupčevalcev.

Štajerska deželna strokovna komisija je napravila vlogo na deželno industrijsko zvezo štajersko glede življenskih draginjskih doklad. Industrijska zveza je obljubila, da bo upoštevala sedanje razmere ter se ozirala na vlogo. Tudi posamezne skupine strokovnih organizacij so napravile enake vloge na industrijska zastopstva svojih strok. Doslej se je odzvalo že mnogo firm ter dovolilo prostovoljno doklade po dve do tri krome na teden.

Tedenske krušne karte na Dunaju so se izkazale za nepraktične. Nižjeavstrijska namestnija bo zato odredila mesečne krušne izkaznice.

Omejitve prodaje živine. Izšle so tri ministrske odredbe, ki omejujejo prodajo goveje živine, telet, prešičev in kokoši na pet dni na teden. Ostala dva dni je dopuščeno prodajati klobase, jetra, možgane in druge notranje dele. Z drugo odredbo se smejo molzne in plemenske krave pobijati le s posebnim dovoljenjem in se omeji še bolj klanje telet. Tretja odredba uvaja gotove vrste legitimacije živinskim trgovcem. Brezpogojno so odpravili zapore, ki so jih glede na promet z živino odredili posamezni okraji z dežele.

V varstvo žetve 1915. Ministrstvo je izdalo posebno naredbo z dne 2. aprila t. l., s katero odreja varnostne odredbe proti špekulacijam žitnih trgovcev in posestnikov mlinov ter drugih špekulantov. V zmišlu c. kr. naredbe z dne 10. oktobra 1914, s katero se vlada pooblašča, da ukrene v gospodarskem oziru vse potrebno, prepoveduje omenjena ministrska naredba z dne 2. aprila t. l. sklepanje kupčij in pogodb glede bodoče žetve. Pred 1. julijem 1915 se domače tuzemsko žito na njivi ne sme prodati, in sicer pšenica, rž, ječmen oves in koruza. Prepoved velja sedaj do 1. julija 1915, ker bo do tega časa že najbrže dozorelo prvo žito. Na tujezemsko žito se prepoved ne nanaša; tudi mošt in vino sta izvzeta. Ta naredba se tudi ne tiče vojaške uprave in vojno prometne posredovalnice za žito. Kdor prekrši to naredbo, mu preti kazen do šest mesecev zapora ali globa do 5000 K. — Ta ukrep vlade le pozdravljamo, čeprav je omejen na krajšo dobo. Zakaj naj ne bo špekuliranje dovoljeno samo do 1. julija 1915? Nevarnost za špekulativne kupčije bo obstajala tudi še po 1. juliju. Najbolje bi bilo, če bi vlada sploh monopolizirala vso letošnjo žetev, ne glede na dobičarske potrebe žitnih špekulantov. Na tak način bi se cene žitu uredile tako, da bi pridelovalci žita prejeli zanje primerne cene, ne da bi konsumenti prehudo trpeli. Prej ali slej bodo vlade morale storiti tudi ta korak.

Naknadno prebiranje. »Arbeiterwille« poroča, da je poslanec Pantz posredoval pri vojnem ministru glede naknadnega prebiranja v alpskih deželah z oziranjem na velike žrtve, ki jih je že doprineslo prebivalstvo teh dežel. Vojni minister je povdarjal naravnost brezprimerne čine vojakov alpskih dežel in rekel, da se bo samoobsebi umevno pri prebiranjih na to oziralo. »Arbeiterwille« navaja nadalje, da je bilo na Češkem, Moravskem in po drugih deželah potrjenih manj kot 50%, v alpskih deželah pa nad 80%.

Zapora ovsa. Izšla je nova odredba, ki določa, da se sme porabiti za konja na dan le en kilogram ovsa. Odredba stopi v veljavo dne 17. maja.

Po vojnem pravu ustreljen. »Graška Tagespost« poroča: V Dubrovniku so nabili sledeči razglas: Vazo Milisič, rojen v Gacke, okraj Trebinje v Hercegovini, pri-

stojen v Dubrovnik, okraj Dubrovnik v Dalmaciji, 31 let star, trgovec v Dubrovniku, je poizkušal dne 3. aprila t. l. v razgovoru z drugimi osebami nahujskati proti enotni zvezi monarhije in proti oboroženi sili na zaničevanje in na sovražstvo in je bil zato po prekem sodu deželnoobrambnega sodišča c. in kr. trdnjavskega in vojno pristaniškega sodišča v Ercegnovem dne 9. aprila 1915 obsojen na smrt. Rzsodba se je izvedla dne 10. aprila 1915. Deželno brambovsko sodišče c. in kr. trdnjavskega poveljstva in vojnega pristanišča v Ercegnovem.

Ogrski državni zbor, ki zboruje te dni, je sprejel poseben zakon glede kaznovanja sleparskih dobav za vojsko. Značilno pri razpravi o tem zakonskem načrtu je bilo zlasti to, da je mnogo parlamentarcev zagovarjalo stališče, da naj se veljavnost zakona raztegne tudi na prejšnje prestopke.

K desetletnici zveze pivovarniških delavcev, sodarjev in sorodnih strok avstrijskih. Ob priliki desetletnice zveze je priobčil sodrug Habschied v glasilu zveze daljše poročilo o delovanju zveze. Zveza s svojo izborna disciplino članov in svojo odločno delavnostjo je skoro povsod uvedla tarifne pogodbe, dosegla izboljšanje medz ter delovnih razmer. O uspešnem delovanju zveze pa tudi pričajo številke, ki izkazujejo denarni promet zveze. Zveza je imela, odkar obstoji, to je od leta 1905 do 1914, 2,107.036 K 12 vin. dohodkov, 1,287.852 K 39 vin. izdatkov, torej v letih od 1905 do 1914 prebitkov 819.183 K 73 vin. in če prištejemo še prebitek 13.596 kron 1 vin. iz l. 1914, znaša torej zvezino imetje 832.779 K 74 vin. Za podpore je izplačala zveza 515.436 K 35 vin. Zveza je imela 710 mezdnih gibanj, s katerimi se je doseglo izboljšane delovne razmere ter skupni letni priboljšek medz v znesku 4,072.974 K ter skrajšanje delavnega časa skupaj 5,461.623 ur za 41.528 delavcev. Stavk je bilo v tem času 138. — Te številke jasno pričajo, da je ta organizacija izborna strokovna organizacija in zanesljiva zaščitnica pivovarniških in sodarskih delavcev.

Izvrsten vojni kuhinjski recept. Neki ljubljanski list priporoča vojno kavo. V priporočilu pravi, da se vojna kava prav dobrega okusa napravi, če vzamemo manj mleka in kave ter prilijemo več vode kakor običajno. — Izvrsten recept, kaj?

Kinematograf »Ideal«. Spored za soboto 15. do 17. maja t. l.: Šola življenja. (Velika drama v 3 dejanjih z Valdemar Psilandrom. Nordisk-Film.) V torek 18. do 20. maja: Samotna hiša. (II. del filma »Baskeryilski pes«.) Detektivski roman v 3 dejanjih.) V petek 21. maja: Pustolovka. (Sijajen prikaz z Betty Nansen. Nordisk-Film.)

Novo zanimivost v »Kinu Central« v deželnem gledališču. V soboto, dne 15. maja stopi kinematografično gledališče »Kino Central«, ki si je pridobilo že splošno zanimanje in zaupanje občinstva, pred občinstvo z vzporedom, katerega posamezne točke so tvorile na velikih kinematografičnih gledališčih po en spored. Tu bomo pa lahko več takih točk skupno videli za mal denar. V prvi vrsti je na vzporedu: »Polarni lov kapitana Kleinschmidta«. Ta film je sestavila ob velikanskih stroških pitsburska ekspedicija na sever in je tako zanimiv, poučen in obenem zabaven, da so ga v ameriških Združenih državah več mesecev neprenehoma predstavljali. To je res mojstrsko delo kinematografske umetnosti. Potem je na sporedu »Strah Angležev«, najzanimivejši vseh vojnih filmov. Vidimo razvrstitev vojne mornarice, strah Angležev, podmorsko brodovje na delu, boj letalcev na

Severnem morju, kako sovražnik pade z višine 500 metrov in končno demone globin. Na vzporedu je tudi več posnetkov z avstrijskih in nemških bojišč, drama »Kadar se general Lee vda« in komični prizor »Luny se pelje s kolesom«. Ta spored bo videti v soboto, 15. maja, v nedeljo 16. in v ponedeljek 17. maja. Predstave ob delavnikih so ob 4. in 1/26. uri popoldne, 7. in 1/29. uri zvečer; ob nedeljah in praznikih ob 1/211. uri dopoldne, 3., 1/25., 6., 1/28. in 9. uri zvečer. — V torek 18., sredo 19. in četrtek 20. maja se predstavlja II. del »Polarnega lova kapitana Kleinschmidta«, pretresljiva drama »En sam solnčni žarek« in več drugih prvovrstnih točk. — V petek, 21. maja je na vzporedu pretresljiva drama »Sreča drugih«. Priporočamo obisk!

Prebivalstvo Krakova. Statistični urad mesta Krakova je izdal poročilo o stanju prebivalstva koncem leta 1914. Glasom tega poročila je štel Krakov koncem decembra 1914. 168.324 duš. Med prebivalci je bilo 85.248 katolikov, 35.248 pa Židov.

Svetovni pregled.

Znižane cene moki v Nemčiji. C. kr. korespondenčni urad poroča iz Berlina: Vojna žitna družba je znižala od 15. majnika nadalje cene moki povprečno za 37.50 mark pri toni (= 1000 kg), in sicer rženi moki za 25, pšenični pa za 50 mark pri toni. Ceno pšenični moki so znižali zato bolj, da more tudi revnejše prebivalstvo kupiti moko. Cene znašajo zdaj: rženi moki 32.50 do 35.50 in pšenični moki 35.75 do 38.75 mark za dvojni cent.

Nemški državni zbor sklicujejo zopet na dan 18. maja.

Nemški podmorski čoln. Angleško časopisje je pred kratkim trdilo, da ponehavajo zadnji čas uspehi podmorske vojske ob angleškem zahodnem obrežju. Z merodajne strani se poroča, da je potopil od 28. aprila do 3. majnika neki »U.«-čoln ob angleškem zahodnem obrežju sedem parnikov. Uspešno se je nadaljevala trgovinska vojska »U.«-čolnov tudi ob vzhodnem obrežju. Skupno so potopili od 28. aprila do 3. majnika 29 parnikov in 3 jadrnice, torej 32 ladij. Cunard-proga in White-Star-proga sta do preklica popolnoma ustavili službo. Agenturam obeh prog je naročeno, naj ne izdajajo nobenih potnih vožnih listkov.

Italijanska zbornica in senat, ki sta bila sklicana prvotno na dan 12. t. m., je vlada sklicala šele na 20. maja.

Noblovo mirovno nagrado dobi letos papež, kakor domnevajo listi.

Italijanske žene za mir. Švicarski listi poročajo, da zbirajo italijanske žene podpise za oklic proti vojni. Oklic je dosedaj podpisalo že 10.000 žen.

Okrožnica italijanskega ministrskega predsednika Salandre. »Agenzia Stefani« poroča: Ministrski predsednik in notranji minister je doposljal vsem prefektom naslednjo brzovjavno okrožnico, ker so nastale po nekaterih krajih demonstracije proti tujcem: Ker so se pojavili znaki in izjave proti v Italiji bivajočim inozemskim podanikom in ker so poskušali poškodovati stanovanja in napise, pozovem prefekte in njim podrejene organe javne varnosti, naj izvajajo najobširnejše nadzorovanje in naj vsak žaleč napad na osebe in na imetje preprečijo. Prva dolžnost vsakega civiliziranega naroda je, da se v vseh okoliščinah proti vsakomur vzdrži nasilnih dejanj ali tudi le zaničevanja. Vlada je odločena, da uveljavi izpolnjevanje te dolžnosti. Ta navodila blagovolite v največjem obsegu razširiti in paziti na to, da se strogo izvedejo.

Italija in svetovna vojna. Dunajski listi poročajo oficijozno, da se diplomacija še vedno trudi za mirni sporazum z Italijo. Vlada se ne strinja z vojno. Vprašanje je le, če se bo mogla dovolj upirati bojevitim klicem v svoji državi. Roka za odločitev ni, torej tudi ni verjetno, da bi parlament direktno sklepal o tem vprašanju. Vsekakor torej utegnejo imeti prav še tisti, ki pravijo, da je še vedno pričakovati mirnega sporazuma. Proti vojni se bori v Italiji zlasti socialistično delavstvo. Vsekakor bi bilo tudi v interesu Italije, da se ne spušča v imperialistiške eksperimente.

Ministrska kriza na Srbskem. Na Srbskem je veliko razburjenje zaradi vesti, da misli srbska sedanja vlada demisionirati. Pašič je odpotoval v Petrograd. Krizo baje povzročajo italijanske zahteve ob Adriji in je tudi potovanje ministrskega predsednika Pašiča v Petrograd z njimi v zvezi.

Rekvizicija žita na Francoskem. »Tamps« v Parizu poroča, da je francoska vlada naročila vsem županstvom, da naj rekvirirajo občine vse žito (pšenico?) za prehranjevanje civilnega prebivalstva. Cena za 100 kg je določena na 32 frankov (1 frank = 90 vin.).

Izgube Angležev in Francozov pred Dardanelami. Turki smatrajo zadnje napade na Dardanele kot ponesrečene. Angleži in Francozi so izkrcali čete le na dveh manj važnih mestih pri Ari-Burnu in Sedelil-Bahru, ki pa ne bodo mogle operirati, marveč jih bodo Turki prav lahko pregnali. V turških krogih so prepričani, da so angleži in Francozi izgubili tam polovico svojih čet, to je, okoli 30.000 mož.

Angleži so izdali v vojne namene v prvih osmih mesecih 307 milijonov funtov šterlingov ali 7368 milijonov kron.

Odkrita zarota v Čarigradu. Po poročilih so snovali v Čarigradu že dalje časa zaroto. V zaroto so bili zapleteni princ Babach Eddin, bivši polkovnik Sadik, Kitchener, Venizelos, Panas. Nameravali so usmrtiti turške vodilne državnike, razstreliti nekdanjo nemško križarko Goeben ter pomoriti nemške častnike. Zaroto je vodil bivši grški ministrski predsednik Venizelos. Francija in Anglija sta podpirali zaroto tudi z denarjem. Odkril jo je mož, ki so ga bili zarotniki namenili za policijskega ravnatelja.

Povprečne mezde na Ruskem. Kako nizke mezde so v Rusiji običajne, nam dokazujejo naslednji podatki: Najbolje plačani so kovinarji v Petrogradu in zaslužijo na leto 473 do 523 rubljev (1 rubelj = 2 K 54 vin.); po drugih industrijskih krajih zaslužijo kovinarji (1911) povprečno 397 rubljev na leto, vsi drugi delavci povprečno 251 rubljev. V rudništvu zasluži delavec povprečno 250 rubljev. Povprečna mesečna mezda kovinarjev je znašala leta 1912 33 rubljev. V posameznih okrožjih imajo kovinarji naslednje mezde: Livlandija 431 rubljev, Arhangelsk 423, Kurlandija 369, Estlandija 353, Perma 270, Pskov 234, Novgorod 215, Vitebsk 169 rubljev na leto. V drugih industrijah so mezde še slabše. V usnjarnah imajo delavci na mesec po 14 rubljev, v sladkornih tovarnah 9 rubljev, v pavoljnih tovarnah 18 rubljev, v predilni industriji po 7 do 20 rubljev na mesec. Spričo teh mezd so delavci vobče slabo rejeni. Hranijo se večinoma s kruhom, čebulo in slanino po državi, mestni delavci pa s kruhom, klobaso, sirom, slaniki in kumarami. Meso imajo le ob nedeljah in praznikih. Plačo dobivajo mesečno, večinoma pa jemljejo sredi meseca predujem, ki je že običajen.

Parnik »Lusitania« potopljen. Odkar traja blokada Anglije, ki jo izvajajo nemški podmorski čolni, je bilo uničenih

že mnogo ladij: trgovskih parnikov, ribiških ladij, par bojnih ladij in nekaj podmorskih čolnov. Promet se je na morju silno zmanjšal, nekatere plovne družbe so pa sploh ustavile promet. Kakor znano preskrbljuje trozvezo z vsemi potrebščinami Amerika in proti temu dejstvu je zlasti naperjena blokada. »Lusitania« je bila oborožena kot pomožna križarka ter last angleške paroplovne družbe »Cunard-Line«. Šele leta 1907 je bila zgrajena, ponos Anglije, zakaj dolga je bila 231 metrov in 27 metrov široka. Njena vodna teža je znašala 38.000 ton, stroji so imeli 68.000 konjskih sil. Prevozila je pot iz Evrope v Ameriko najhitreje tudi v štiri dneh in osemnajstih urah, ker je preplula vsako uro 25½ morskih milj ali 49 kilometrov. Na njej je bilo prostora za 1848 potnikov in okoli 500 mornarjev. »Lusitania« je prevažala iz Amerike vojne potrebščine; na tej zadnji poti je bila obložena z avtomobili, topovi, podmorskimi čolni in drugimi potrebščinami pa tudi precej potnikov je bilo na potu iz Amerike. »Lusitania« je bila že prav blizu svojega pristanišča, ko je postala žrtev nemškega podmorskega čolna. Dne 7. t. m. popoldne jo je srečal podmorski čoln le osem kilometrov od južnega irskega obrežja ter jo pogodil že z drugim torpedom. Ladja se je potopila v 20 minutah. Z njo pa se je pogreznilo okoli 1500 potnikov in za 480 milijonov kron zlata ter ves tovor, vreden nad 13 milijonov kron, ki ga je vozila »Lusitania« na Angleško. »Lusitania« sama je bila vredna 72 milijonov kron. Preden se je ladja potopila, so spustili v morje kakih 20 lastnih rešilnih čolnov in 16 jih je prišlo na pomoč ter rešili nekaj nad polovico oseb. — V Ameriki je nemški konzulat svaril potnike, toda ti so verovali angleškimi obljubam glede varstva ter so kljub svarilu šli na nevarno pot. Vsi se spominjamo, kako je potopila plavajoča ledena gora parnik »Titanic«. Takratna katastrofa je zbujala sočutje vsega sveta in enako zbuja ta dogodek sočutje s človeškimi žrtvami. S parnikom »Lusitania« je uničen velik in silno dragoceno opremljen parnik, ki je bil še mnogo dragocenejši nego »Titanic«. Nikakor pa nam ne more biti žal, če je nenasitno morje požrlo nekaj moralnih pomočkov, ki so bili namenjeni za bojevanje tudi proti nam.

Kje največ čitajo. Morda vendarle v »kulturno dobro razviti« Evropi? O ne!

Največ čitajo na avstralskem otoku Nova Zelandija. Ta otok nima niti milijon prebivalcev, a izhaja tam 233 časopisov. Otok upravlja delavska vlada in ima vzorno izvedeno preskrbo delavstva.

Velikanski pisalni stroj so razstavili na svetovni razstavi v San Francisku. Na stroju napišejo vsak dan poročila z evropskega bojišča na velikih letakih. Stroj je visok 4,5, širok 6,3 metra in tehta 14.000 kg; črke so visoke 75 cm. Črke pišejo potom elektrike, a tipke so take, kakršne se nahajajo pri navadnih pisalnih strojih. Stal je pisalni stroj pol milijona frankov.

Uničevanje in poraba hroščev. Letos imamo hroščev leto. Za poljedelstvo in deloma za sadjerejo je ta mrčes silno škodljiv. Hrošči se silno naglo razmnožujejo ter objedajo kot hrošči listje dreves, kot ličinke pa v zemlji izpodjedajo najrazličnejše koristne rastline in sadeže. Zaradi velike škodljivosti priporočajo oblasti uničevanje mrčesa ter dovoljujejo tudi nagrade. Hrošče obiramo najlažje zjutraj, treba le da potresemo drevo ali vejo pa popadajo na tla, ne da bi mogli takoj odleteti. Pod drevesom lahko razpnemo rjuhe, da nam ni treba pobirati posameznih hroščev. Pomorimo jih najlažje, če jih potopimo v vrelo vodo. Pomorjeni hrošči so jako dobra piča za prešiče in kuretino. Še bolje pa napravimo, če hrošče prej posušimo, potem zmeljemo v moko, ki jo primešavamo piči za ribe, perutnino in prešiče. Sušimo jih lahko na solncu, še bolje pa v pločevinastih posodah na prostem ognju. Zlasti imajo ribe radi hroščev moko.

Po sklepu lista.

Vojna poročila z dne 13. maja poročajo o splošnem uspehu bitke pri Gorlicah v Galiciji. V desetdnevni boj ob Dunajcu do Beskidov ter na posameznih delih do reke Sana je bilo zavzetih 130 km galiških tal. Celotno število ujetnikov znaša 143.500 mož ter je bilo zajetih okoli 100 topov in 350 strojnih pušk. Nahaja se pa še več raztresenih oddelkov ruske vojske po gozdih, ki se tudi ne bodo mogli odtegniti ujetništvu. Razentega so Rusi pustili mnogo vojnih potrebščin, ki so jih uvažali mesece v Galicijo, pa jih sedaj niso mogli umakniti. Poročilo o pridobljenem vojnem materialu se priobči pozneje, ko se njega množina dožene.

P. n.

Dne 12. marca l. 1915. je umrl moj dolgoletni sodružabnik tovdke Mihael Kastner v Ljubljani, gospod Gustav Kastner.

Namerjam trgovino, ki sva jo skupno z gospodom Gustavom Kastnerjem pod firmo Mihael Kastner opravljala že 20 let, pod svojim imenom

Julius Elbert

sam nadalje voditi.

O tem se Vas usojam obvestiti ter prosim, da izvolite od danes nadalje dopise, ki so namenjeni trgovini s špecerijskim, kolonijalnim, z materijalnim blagom in deželnimi pridelki, glavni zalogi naravnih rudninskih voda, zalogi soli in petroleja, ki se je doslej opravljala pod firmo Mihael Kastner, odpošiljati ne več pod naslovom Mihael Kastner, temveč pod mojim imenom Julius Elbert.

Ker bom firmo Mihael Kastner trgovinskodno izbrisal, prosim, da se prepreči vračanje pisem, da se prav natančno ozirate na novi naslov.

Z velespoštovanjem

Julius Elbert

sedaj edini javni družabnik tovdke Mihael Kastner.

Drobci.

A. Kaj se ti je vendar zgodilo, da tako mrko gledaš?
 B. Ušla mi je žena.
 A. To pa menda ne bo taka nesreča, saj si se vedno prepiral ž njo.
 B. Za ženo mi ni, ampak vzela je tudi s seboj krušno karto.

Prijazno načelo.

Če ne morem komu do živega, ga švrkam toliko časa od strani, da mu omamjam stolec, da sam nanj sedem.

Izdajatelj Ivan Mlinar.
 Odgovorni urednik Viktor Zore.
 Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje. Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne. Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Robida Ivan splošno zdravljenje	11—12	2—3	Dalmat. ul. št. 3, pritličje.
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bol.	10—12	2—3	Franciššk. ul. št. 4. pritličje
Dr. B. Ipavc	10.—12. dop.		Mestni trg.
Dr. Kraigher Alojzij	1.—3. pop.		Poljanska cesta 18/1.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne.

S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

UČITELJSKA TISKARNA

LJUBLJANA, Francišškanska ulica št. 6.
 registrirana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

Kupujte in naročajte pri tvrdkah, ki inserirajo v „DELAVCU“.

Najboljši nakup vsakovrstnega modernega in trpežnega obuvala je v **zalogi lastne tovarne PETER KOZINA & K^o.** Ljubljana, na Bregu št. 20 (Cojzova hiša).

: Garantirana kakovost. :

Kdor ve razločiti dober likér od slabega, se ne da preslepiti sponaredbami, ampak zahteva pristni

Po slabem pitju Si bolan, Od tega boš Vesel, močan!

„FLORIAN“ ne slabi in ne omami, ampak daje moč in veselje do dela.

Postavno varovano.

OKRAJNA BOLNIŠKA BLAGAJNA V ZAGORJU OB SAVI.

Pisarna: V poslopju Občnega konsumnega društva I. nadstropje. — Uradne ure so od 8. do 12. ure dop. in od 2. do 5. ure pop. Ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

Zdravnik blagajne.	Ordinira dopoldne.	Z a čl a n e :
Dr. Tomo Zarnik v Zagorju.	od 9. do 11. ure	V občinah: Zagorje, Kotedrež, Aržiše St. Lambert in Kolovrat
Dr. Ivan Premrov, Gradec pri Litiji	od 8. do pol 12. ure	V sodnem okraju Litija, izvzemši člane iz predilnice
Dr. Karol Wisinger, v predilnici v Gradcu pri Litiji	od 8. do 9. ure	Za člane iz predilnice v Gradcu pri Litiji
Dr. Rudolf Repič, Št. Vid pri Zatični	od 9. do 11. ure	V sodnem okraju Višnjagora

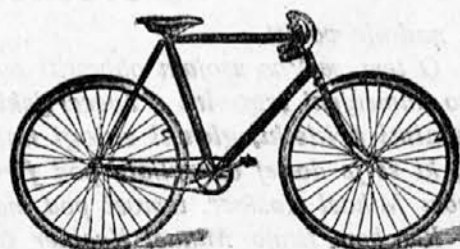
Člani iz občin Zagorje, Kotedrež, Aržiše, St. Lambert in Kolovrat, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika. Člani iz predilnice se izkažejo pri zdravniku s svojo izkaznico. Vsi ostali člani iz sodnih okrajev Litija in Višnjagora, se morajo pri zdravniku izkazati z nakaznico, izgotovljeno od njih delodajalca. Stroškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list, se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. S pritožbami se je obračati na načelnika blagajne.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastoni in franko.

šivalnih strojev

in stroje za pletenje

(Strickmaschinen)

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

